

SEAN-ADVIES, nr. 24

COMMENTAAR VAN DE SOCIAAL-ECONOMISCHE ADVIESRAAD NOORD NEDERLAND OP DE
SNN-NOTITIE VOORTGANG ONTWIKKELING RUIMTELIJK-ECONOMISCHE STRATEGIE
NOORD-NEDERLAND

Uitgebracht aan SNN-bestuur en Interprovinciale Statencommissie,
d.d. 19 september 1996.

1. Versnelling voorbereiding noordelijk ontwikkelingsconcept.

In het beleids- en uitvoeringsprogramma van SNN voor 1996-1999 is aangekondigd dat op korte termijn (het streven was begin 1996) een reallocatieplan en een ruimtelijk-economisch plan zouden worden opgesteld. De SNN-nota "Ruimte voor groei" gaf vooruitlopend daarop aan, dat binnen een Noord-corridor de hoofdinfrastructuur moet worden versterkt en stedelijke zones en economische kerngebieden aan deze hoofdinfrastructuur ontwikkeld moeten worden. Over de gewenste strategische ontwikkelingsrichting van het Noorden bestond toen nog geen helder beeld. Deze zou in 1996 nader worden uitgewerkt.

De SEAN constateert, dat de thans voorliggende notitie een beeld geeft van de ontwikkeling van (bouwstenen voor) een strategie voor de ruimtelijk-economische ontwikkeling in nationale context, maar nog geen inhoudelijke (hoofdlijnen-)visie op die ontwikkeling bevat. Het definitieve document waarin de samenhang en afstemming van beleidselementen aan de orde komen wordt eerst in het voorjaar van 1997 verwacht. O.m. met het oog op de voorbereiding van de rijksnota Verkenning Ruimtelijke Perspectieven (2010-2030), die medio 1997 verschijnt en de ook door ons gewenste commissie (zie onder 3) voor de noordelijke ontwikkeling achten wij het noodzakelijk dat snel een eigen noordelijke visie tot stand komt. Zo doende kan vanuit Noord Nederland mede richting worden gegeven aan de nationale discussie over de versterking van de ruimtelijk-economische structuur van ons land en de rol daarin van Noord Nederland. Dat die rol op termijn belangrijker zal (moeten) worden wordt ook in de begroting 1997 van VROM onderkend. Daarbij gaat het niet in de eerste plaats om wat het Noorden in de toekomst van het rijk en Brussel verwacht in de sfeer van instrumenten maar om een eenduidig strategisch concept dat uitgangspunten biedt voor het ruimtelijk-economisch beleid van het Noorden en daarnaast bedrijfsleven en overheden elders aanspreekt en aanzet tot (extra) investeringen in dit landsdeel.

Het presenteren van zo'n concept is op zichzelf reeds een effectief instrument om investerings- en vestigingsprocessen van het bedrijfsleven te ondersteunen en te geleiden. Daarnaast moet in dat kader worden gezien welke andere instrumenten nodig zijn. Daartoe is zeker ook noodzakelijk, dat de (hoge) maatschappelijke kosten die verbonden zijn aan concentratie van economische activiteiten (en met name van niet-locatiegebonden activiteiten in het economische kerngebied) inzichtelijk worden gemaakt. Belangrijk is in ieder geval dat de instrumenten zo worden gekozen dat zij effectief bijdragen aan de realisering van het ontwikkelingsconcept. Met andere woorden: doelgerichte aanwending van middelen t.b.v. het concept in plaats van de huidige onsamenvangende versnippering via meerdere programma's. Terzijde merken wij nog op dat wij in ons advies geenszins een pleidooi hebben gevoerd voor een selectieve inzet van financiële middelen in aange-

geven kerngebieden. Integendeel, wij hebben juist gesteld het van groot belang te vinden voor het aanwezige bedrijfsleven dat generieke bedrijfsregeringen en marktsectorprojecten ook in de toekomst op het gehele Noorden van toepassing zullen zijn. Wel zou moeten worden onderzocht of extra financiële prikkels kunnen worden ontwikkeld t.b.v. vestiging op locaties in de hoofdstructuur.

2. Ruimtelijke keuzes en ruimtelijke concentratie.

"De bevordering van economische groei vergt ruimtelijke keuzes en ruimtelijke concentratie", zegt de SNN-notitie (pag. 8). Graag willen wij hier een dikke streep onder zetten. De SEAN heeft in zijn advies onder de uitgangspunten 3.1. t/m 3.6. een argumentatie opgebouwd op grond waarvan bewust gekozen is voor de ontwikkeling van 2 hoofdtransportassen en een drietal kernregio's. Hierdoor kunnen de interactie van het Noorden met het economische kerngebied, de aantrekkelijkheid van Noord Nederland als vestigings- en investeringsgebied en (daarmee) de endogene groeikracht van de noordelijke economie aanzienlijk worden versterkt.

Een dergelijke analyse van uitgangspunten en beleidsmatig afgewogen conclusies komen in het SNN-stuk helaas nog niet voor. Dit leidt tot onduidelijkheid. Immers op het punt van de corridorgedachte wordt wel gezegd dat het SEAN-advies goed aansluit bij de provinciale initiatieven maar elders uit de tekst blijkt dat SNN ook in dit kader nog uitgaat van het Noordelijk Infrastructuur Concept en dat voorts door de drie provincies 6 ontwikkelingszones zijn aangewezen. SNN richt zich derhalve op een wijdvertakte (niet gebundelde) hoofdinfrastructuur (in ieder geval routes over de Afsluitdijk naar Leeuwarden en Sneek en verder, routes via Flevoland naar Heerenveen en Groningen en via de Hanzelijn naar Zwolle, routes van de Veluwe/Zwolle naar Leeuwarden, Groningen en Emmen) en ontwikkelingszones waarin zo'n 23 gemeenten liggen. SNN kondigt niet aan dat in het definitieve stuk op deze terreinen nadere, heldere keuzes zullen (moeten) worden gemaakt.

De kernvraag lijkt ons derhalve hoe selectief in het licht van nog door SNN te formuleren uitgangspunten (maar ook met het oog op de te verwachten verkrapping van de regionale middelen na 2000 en de voortdurend toenemende concurrentie tussen Europese regio's) de noordelijke presentatie van speerpunten zal moeten zijn. SEAN is van mening dat juist in de beperking, bundeling en verdichting van zwaartepunten de toekomstige kracht van Noord Nederland schuilt.

Eerst op basis van een goede inhoudelijke discussie en afweging in noordelijk verband inzake de uitgangspunten zal o.i. een beleidsmatige vastlegging van de corridor en daaraan gelegen kernregio's kunnen plaatsvinden.

Dit moet resulteren in een (beleids- en marketing)concept dat het (inter)nationale bedrijfsleven en de nationale en Brusselse overheden door zijn gedurfde, vernieuwende visie aanspreekt (en dus niet adverteert met zaken waarvoor geen of minder belangstelling bij de buitenwacht bestaat, of die in het licht van de uitgangspunten niet of minder relevant of gewenst zijn).

Het is goed te bedenken dat de achilleshiel van het Noorden (zie de onlangs verschenen regionale concurrentietoets van VNO-NCW) nog steeds het matige imago is, ondanks de prima vestigingsplaatsfactoren die wij ons zelf (te recht) toeschrijven. De buitenwacht heeft blijkbaar een ander beeld. Nodig is daarom een concept dat (op termijn) afrekent met dit imago. Een concept dat de kenmerken en vooroordelen van ijl en perifeer doet vervagen en

vervangt door een imago van kritische massa en diversiteit, internationale kwaliteit van ondernemen, concurrerend stedelijk klimaat, een hoge milieustandaard en integratie in Transeuropese netwerken.

Wat dit laatste betreft is het van strategisch belang zoveel mogelijk aan te sluiten bij het gemeenschappelijk standpunt van de Europese Unie over de grote lijnen en prioriteiten op het gebied van de ontwikkeling van Transeuropese netwerken (zie ook het Meerjarenprogramma Infrastructuur en Transport 1997-2001, pag. 118 t/m 121). Het SEAN-advies spoort hier mee, met dit verschil dat het advies pleit voor aanwijzing van de A37 als hoofdtransportas i.p.v. het traject Hoogeveen - Assen - Groningen.

3. Commissie van wijze mensen?

Onder voorwaarden is de SEAN voorstander van instelling van een commissie ruimtelijk-economisch beleid, zoals voorgesteld door de Minister van VROM. Het uitgangspunt daarvoor dient te zijn dat het moet gaan om het ontwikkelen van aanbevelingen ter versterking van de positie van Noord Nederland in een nationale context, vanuit de constatering dat de ruimtelijke problemen van Nederland een nationale en integrale aanpak vragen. In die zin ziet de raad de instelling van een commissie als een antwoord van het kabinet op het voorstel van SNN en SEAN van 23 mei 1995 om gezamenlijk te bespreken en te onderzoeken onder welke voorwaarden een substantieel extra deel van de voorziene sterke Nederlandse groei van bedrijvigheid en bevolking (met name in het economisch kerngebied van Nederland) in de periode tot 2030 in Noord Nederland kan worden opgevangen (met als belangrijk effect een differentiele groei in Randstad en Noorden). De instelling van deze commissie past o.i. ook in de visie van het kabinet (zie brief van de Ministers van EZ, VROM, V&W en LNV aan de Tweede Kamer van 17 september 1996) over de versterking van de ruimtelijk-economische structuur van Nederland op langere termijn.

Met deze opdracht voor ogen denken wij niet aan een commissie van wijze mensen *sec*, maar aan een commissie waaruit een directe rijksverantwoordelijkheid spreekt. Dat houdt in dat de commissie wordt samengesteld uit enkele vertegenwoordigers op hoog ambtelijk niveau van de meest betrokken departementen die in hun werk worden ondersteund vanuit de regionale SNN-politiek en door een of meer onderzoeksinstituten. Omdat het vestigings- en investeringsgedrag van het bedrijfsleven essentieel is voor het realiseren van het beoogde doel wordt verwacht dat de commissie zich tussentijds zal oriënteren bij o.m. sociale partners over hun inzichten in deze.

Assen, 19 september 1996